

VRAGEN BIJ DE MUNTEN VAN IEPER ONDER FILIPS VAN DE ELZAS (1168-91) EN ROBRECHT VAN BETHUNE (1305-22)

Tijdens mijn opzoekingen naar de munten van Vlaanderen werd mijn nieuwsgierigheid meerdere keren opgewekt door de munten van Ieper. Zij schijnen immers op zijn minst onder Filips van de Elzas en onder Robrecht van Bethune verschillend geweest te zijn van de andere munten van het graafschap.

Onder Filips van de Elzas is de Vlaamse munt schier volledig in handen van muntmeester Simon ; de meest voorkomende munten in de vondsten van deze periode dragen zijn naam. Van de stukken met een stadsnaam zijn de kleine denieren van Ieper het courantst ; hun aantal blijft echter ver verwijderd van deze met Simon. Het is opvallend dat geen enkele andere grote Vlaamse stad vertegenwoordigd is : noch Aalst, noch Arras, noch Brugge, noch Gent, noch Lille. Men ontmoet wel, maar dan in zeer kleine hoeveelheden, de kleine denieren van Amiens, Aire, Bergues, Béthune, Lens, Orchies, St. Venant, St. Omer en wellicht ook van Oudenaarde, Cassel en Diksmuide (bijna allemaal steden gelegen in het zuiden van het graafschap).

De algemene rekening van 1187, gekend onder de naam van "Gros Brief", maakt gewag van ontvangsten ten titel van MONETA voor de steden Diksmuide, Douai, Lens en St. Omer. Men stelt er ook het gebruik van drie waardeniveau's voor de denier in vast : een eerste, gekend als die van Douai, was de helft van de gewone Vlaamse denier waard ; de tweede was de gewone kleine denier en de derde was een sterke munt die men in Brugge, Diksmuide en Veurne gebruikte. Deze sterkere munt stond tegenover de gewone denier in een verhouding van 10 tot 9. Alle gedeeltelijke rekeningen van de "Gros Brief" zijn gemaakt in gewone munt ; de sommen in sterke munt werden herleid naar de gewone. In Ieper in het bijzonder gebruikte men dus de gewone munt.

Mevrouw Fr. Dumas en J.-N. Barrandon hebben de resultaten bekend gemaakt van een metaalanalyse die op 300 Franse denieren uit de tijd van Philippe II Auguste werd uitgevoerd ; onder deze stukken bevonden zich vier kleine denieren van Amiens, twee van Arras en vier van Ieper.

Ziehier het zilveragehalte dat voor deze tien laatste munten werd bekomen :

Amiens	type met ANB	Gh 1.136a	0,831
Amiens	type met ANB	Gh 1.136a	0,831
Amiens	type met ANB	Gh 1.137a	0,800
Amiens	type met ANB	Gh 1.142a	0,742
Arras	type met grote A	Gh 1.60a	0,855
Arras	type met grote A	Gh 1.61	0,910
Ieper	schild met leeuw en FILP	Gh 1.111 var (B-3)	0,839
Ieper	schild met leeuw en FILP	Gh 1.111 var (B-3)	0,833
Ieper	schild met leeuw en FILP	Gh 1.111 var (B-3)	0,830
Ieper	schild met leeuw en FILP	Gh 1.111 var (B-3)	0,830

Men merkt onmiddellijk op dat slechts één stuk (een denier van Arras) een normaal kwaliteitsniveau bezit, met een gehalte van meer dan 0,900. De andere gehalten schommelen eerder rond 0,820, hetzij 12/13 van het normale. Het is spijtig dat de "Gros Brief" geen enkele aanwijzing geeft betreffende Arras. Een analyse van de andere denieren en in het bijzonder van de twee types van Simon is vereist om de nodige vergelijkingen en evaluaties te kunnen uitvoeren en zo te bepalen welk type denier de "sterke" munt was. Paraleel daarmee zijn analyses op types van andere periodes nodig om te kunnen nagaan of het bestaan van twee verschillende waarden werd voortgezet na de regering van Filips van de Elzas en om te kunnen vaststellen welke lokaliteiten gebruik maakten van de ene en van de andere waarde.

Onder Robrecht van Bethune blijkt uit de rekeningen van de stad Ieper van 1308, 1309 en 1310, dat de rekenmunt aldaar één tien-de zwakker was dan de gewone Vlaamse munt. We weten dat de Vlaamse munt verzwakte tijdens de oorlog met Frankrijk. In 1309 werd ze gehervardeerd in Ieper en in de overige steden van het graafschap (behalve Gent) in dezelfde verhouding als de koninklijke munt (1 sterke denier voor 3 zwakke). De waarde van de zwakke denier werd uitgedrukt door de verhouding van 3 mijten voor 5 denieren. In Ieper bedroeg deze verhouding 6 mijten voor 11 denieren, zodat 10 gewone zwakke denieren dezelfde waarde hadden als 11 zwakke denieren van Ieper. Aan deze toestand kwam een einde in november 1310, toen de Ieperse munt gelijkgeschakeld werd met die van de rest van Vlaanderen.

De stad Ieper heeft dus bij minstens twee gelegenheden (tenzij tussen beide geen onderbreking is geweest) een monetair regime gekend dat verschilde van dit van de andere grote steden. De geschreven bronnen welke ons over de oorsprong en ook over de hardnekkigheid van dit eigenaardig fenomeen zouden kunnen inlichten, ontbreken. Niettemin moeten de opzoekingen verdergezet worden om meer klaarheid terzake te kunnen bekomen.

BIBLIOGRAFIE

- A. VERHULST et M. GYSSELING, *Le Compte Général de 1187, connu sous le nom "Gros Brief" et les institutions financières du comté de Flandre au XIIe siècle*, Brussel, 1962.
- Fr. DUMAS et J.-N. BARRANDON, *Le titre et le poids de fin des monnaies sous le règne de Philippe Auguste*, in *Cahiers Ernest Babelon* 1, 1982.
- G. DES MAREZ et E. DE SAGHER, *Comptes de la ville d'Ypres, de 1267 à 1329*, Brussel, 1829.
- J. GHYSSENS, *Les débuts de la mite et la monnaie de compte en Flandre*, in *Revue Belge de Numismatique* 116, 1970.
- J. GHYSSENS, *Saint-Omer et la monnaie de Flandre au XIIe siècle*, in *Bulletin de la Société française de Numismatique*, juni 1983.

Joseph GHYSSENS